

Növények elnevezései és a hozzáfűződő szólások Alföldünk népe száján.

(Folytatás)

Lithospermum officinale: *gyöngyköles* (Karcag)

Lotus corniculatus: *sárkerék* (Püspökelle)

tátócska (Madarásztó; „ezt meg szokták nyomni“ (t. i. akkor kitátja a virág a torkát.)

babarcs (Vésztő)

Lycium halimifolium: *kutyafa* (Horgos; Szeged-Kancsáltó)

gyurkafa (Kiskunfélegyháza)

Lycoperdon bovista: *cipó*-, v. *kenyérgomba* (Sándorfalva)

püffeteg gomba (mikor már tetején kinyílik és sporá-ját szórja: Sándorfalva)

Malva silvestris: *mályva* (Hantháza)

Matricaria chamomilla: *székfűvirág* (Kiskundorozsma)

„*széki virág*; a bugájában van az erő“ (Kiskundorozsma) Sándorfalván is: *székfűvirág*; „naponta lehet 2 mázsa virágot szedni“ „de ez csak olyan kis tartalék, kisegítő kereset“ — mondta Buki Terhes István. Nagy hatalmas kamilla-gyűjtöket megvettem, őrzöm múzeumomban.

Marrubium vulgare: *pemetefű* (Hantháza; Kiskundorozsma, Csorvás, Királyhalom)

Marrubium peregrinum: *pemetefű* (Királyhalom)

Melandryum album: *vadkonkoly* „amelyik buzában nyöli: *konkoly*“ (Szeged-Királyhalom)

vadkonkoly Csorvás („levelét szárítják dohány közé teszik“)

fehér konkoly („ennek a gyökere nem pusztul ki, ha belekap a szántóföldbe“) Szeged-Alsótanya)

Melilotus albus: *kanbüdös* (Vésztő)

Melilotus officinalis: *vadhere* (Szeged Nagyszéksóstó)

sankoró (Szeged Kancsáltó) — Monostori László, horgosi magyar előbb megszagolja, rá: „*Szent Iványi söprü*“ „Szent Iván napján a tüzet ezzel söpri össze“ „Nem fájósodik meg a lábuk ha aztat ugrálik“.

nyúlvirág (Szeged)

Moha „*liba*“ (Mindszent: „küvet belibásodni“; Csöngöle: „a kút belibásodik“)

Morchella conica: *Szent György gomba* (Szeged Alsótanya)

Morus alba eperfa (Királyhalom)

Muscari comosum: *kígyóhajma* (Horgos; „összelörrik, tiszta fehér vászonba teszik, úgy a sebre rakják“ (Lajosmizse, Dr. Nagy István) „rehome ellen hagymáját a lába vagy karjára rakják; minden rehome-nak nagyon jó“ (Monostori László, Horgos: „10—12 fejet megfőzni a párnájában, rehome ellen jó“; „volt olyan üsmerős, aki tíz évig is kínlódott és kikurálta vele“ (Monostori László, Horgos.)

kígyóhajma (Sándorfalva)

(Szeged-Alsótanya: „olyan bordója van mint a hagymának“)

Muscari racemosum: *kígyófű* (Domaszék)

Myriophyllum verticillatum: *rönc* (Szeged Alsóváros) 1. *Ceratophyllum* alatt is.

Myriophyllum verticillatum: *hénár*, *hinár* (Kiskundorozsma)

Nigella arvensis: *hambas Jutka* (Szeged), *kapor virág* (Szeged)

Nostoc algatelepet ismeri a birka pásztor is, csak nevében nem szólítja: „nagyon öszi a birka, a fődbül nőlt“; „szép kis gombolyag, mikor kel, aztán nyílik szét“ (Szeged-Fehértó)

Nymphaea alba: *tökvirág* (Szeged-Zsombó)

vízitők („hasonlít a tulipánhoz“ Királyhalom; Szeged-Zsombó; Tiszafüred)

tők-levick (Levelényi Tisza)

Oenanthe aquatica: *vad kapor* (Királyhalom)

Ononis semihircina: *iglice* (Hantháza; Madarásztó)

iglice tösök (Horgos)

gelice tösök (Vésztő)

Orchis paluster: *csóka* (Szeged-Feketeszél-Bojárhalom)

Ornithogalum umbellatum: *kígyóhagyma* (Kiskundorozsma)

csillagvirág (Madarásztó)

Oxyrrhynchium rusciforme: „*liba*“ (Algyó; az egyik Tisza gát-örház kútját mikor ásták, a téglák közé mohagyepéket tettek, hogy tartsa vissza a homokot. Ezek a mohagyepék kisarjadnak és belepik a kút tégláját (főleg a vederből kiloccsanó vízzel áztatott oldalon, szép zöldbársony bevonatokat képeznek elég mélyre lehatolva. Erre mondják: „bezöldlibádzik“, „liba“.

Papaver rhoeas: *pipacs* (Szeged Nagyszéksóstó)

Phragmites communis: „*nádcilla*; amikor jön kifelé“ (Szeged-Királyhalom) t. i. mikor még 10—30 cm.-nyire állnak ki dárdahegyek módján az összehengeredett zsenge, könnyen elpattanó, üde, gyenge-zöldszínű levélhegyek. Ekkor kimélik is magyarjaink a nádasokat és mindad-

dig nem is hajtják a csordát ezen tájakra, amíg meg nem erősödnek, jobban ki nem emelkednek a víz színéből. Ez rendszerint a nádi-rigók megérkeztével áll be. Ha a legelésző tehének át mennek is a nádasokon, nem törnek már el.

Plantago major: *útilapu* (Vésztő)

Plantago maritima: *székhajma* (Szeged-Alsótanya)

Polygonum amphibium: *húnyor* (Levelény és Sándorfalva; Alsóközpont Dobótanya)

vérfű (Vésztő) (a szép piros virágfüzére miatt! — Gy)

Polygonum aviculare: *pórcfű* (Horgos)

porcsin (Vésztő)

porcsinfű (Szeged)

Populus canescens fiatal sarja: *sumár* (Szeged-Alsótanya) — Én nekem nincsen nyelvészeti szakmivéltségem; de azt gondolom, ez a „sumár“-szó a szerbektől ragadt rá népünkre. Mikor a *Keleti Beszkideken* és Vereckei szorosban mohásztam, ott jártam (a *K. Beszkid hágótól* északra menet) az akkoron Lengyelország határát tevő „Sumár“ v. „Sumárem“ határgerince kúpon.

Potentilla repens: *vad földieper* (Vésztő)

Prunella vulgaris: *dongófü* (Vésztő)

Prunus nana: *hangabaráck* (Csorvás)

Psalliotia arvensis: *sampion* (Sándorfalva)

báránygomba (Sándorfalva)

Quercus-ok: *makkfa* (Nagykörös)

Rhinanthus major: *tátoska* (Horgos)

„*vörösnadrágvirág*; mikor kaszálni szoktuk, megvörösödik; ezt legrosszabb kaszálni“ (Szeged-Madarásztó)

csörgőfü (Királyhalom)

Robinia pseudoacacia: *akácfa* (Királyhalom)

Rumex acetosa: *lósóska* (Püspöklelle)

lósóska („*Gyükerét* leereszték, disznó zsírba összekeverték — gyomorra tették; felmarja de nem nagyon; és semmi baja. Nem is pusztítjuk“ — „a *lósóska* tormája úgy lehet több fájdalomról jó; fűben, fában van az erő“ (Kiskundorozsma, Virág István öreg magyar beszéde után)

Salix: *fűzfa* vesszőjéből készítik a „*gúzs*“-t, ezzel kötik össze a „*kukorica szúrát*“-t kékébe. (Horgos)

A *fűzfa* fiatal hajtásait, amelyek milliószámra lepik el az árterületek kanyarjain kicsapott homokot — „*surját*“ így nevezik Kunszentmárton-on.

Salix cinerea: *rekettye*; a virága pedig: *barka* (Szeged-Zsombó)

Salix fragilis: *fűzfavirág* (Püspöklelle)

(Folytatjuk)

Györffy István